

בבא קמא ק"ד

שליח שעשאו בעדים ר"ח אמר
שליח רבה אמר אינו שליח

מביאה הגמרא שנחלקו מה הדין במי שמינה שליח בעדים¹⁶⁷ לקבל מעות מיד החייב לו, והחייב נתן לו אותם. רב חסדא אמר שהשליח הוא שליח, ואם המעות נאנסו בדרך החייב פטור מלשלם לו. כיון שהמלוה טרח לעשותו שליח בעדים כדי שיהיו ברשותו. ורבה אמר, שאינו שליח¹⁶⁸, והחייב אינו נפטור מלשלם. מפני שהמלוה יכול לומר, אני עשיתי זאת רק לומר לך שהוא אדם מהימן¹⁶⁹, ואם אתה רוצה אתה יכול לסמוך עליו שיחזיר לי את המעות, אבל הם באחריותך עד שיביאם אלי.

השואל פרה ושילחה ביד בנו עבדו
שלוחו ומתה פטור בשכירו ולקיסו
בפרק השואל, השואל את הפרה ושילחה ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו, או ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו של שואל ומתה פטור. אם מדובר כשלא עשאו שליח בעדים, מנין יודעים שעשאו שליח¹⁷⁰? אלא מדובר שעשאו בעדים, והמשנה אומרת שאם נאנסו בדרך השואל פטור שלא כרב חסדא? עונה הגמרא, שכמו שרב חסדא מפרש בשכירו ולקיסו, כך רב חסדא יפרש את המשנה בהשואל בשכירו ולקיסו, בשכיר יום שבוע או חדש שלו, ובלקיסו, הדר בביתו, אבל שליח שעשאו בעדים הוא שליח.

רב חסדא מפרש את המשנה לא יתן לא
לבנו ולא לשלוחו בשכירו ולקיסו
שואלת הגמרא ממה ששנינו במשנתנו, לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו. כיצד מדובר בשלוחו,

אם לא עשאו בעדים מנין יודעים שעשאו שליח? אלא שעשאו בעדים. ורב חסדא מפרש את המשנה בשכירו ולקיסו. ושואלת הגמרא על מה שמפרשים את המשנה בשכירו ולקיסו, וקשה ממה ששנינו בסיפא אבל נותן לשליח בית דין. מדוע המשנה לא מחלקת בין שליח שעשאו בעדים לשליח שעשאו שלא בעדים? מבארת הגמרא, שהמשנה אומרת, שנותן לשליח בית דין, שהוא דבר פסוק וקבוע, בין אם הגזול עשאו ובין אם הגזול עשאו. ולא בדבר שאינו קבוע בשליח

167 לכאורה נראה שלא אמר לשליח אמור לפלוני שישלח על דרך, אלא שהעדים מעידים שעשאו שליח בפניהם. אבל אם יאמר לו אמור לו שישלח ע"י פשוט שהוא עשאו שליח. כמו ששנינו בפ' השואל אמר לו שלח לי ביד בני עבדי או ביד בנך וכו' חייב. אבל בהמשך הגמרא בספק של שמואל מאי תקנתיה לא משמע כן. ולכן צ"ל שבכל ענין אינו שליח. ובהגמרא בהשואל מדובר שאמר בפניו. תוס'.

168 יש מקשים מדברי רבה על דבריו במה שבפ' המוכר את הספינה רבה ורב יוסף אמרו הכא בחנוני מוכר צלוחית ור' יהודה לשיטתו שאמר לאתויי שדריה. וי"ל ששם נתן לו פונדיון וצוה להביא באיסר שמן והוא כמו שאמר שלח לי ע"י. ולפי מה שאמרו התוס' שדוקא אם אמר בפניו י"ל שכיון שנתן את הפונדיון כמו שאמר בפניו. תוס' וכן משמע ברש"י.

169 לכאורה קשה מדוע שהלוה יהיה חייב באונס הדרך הרי הוא מהימן עליו ואינו יכול לומר אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר. וי"ל שאפ' אם הוא עצמו היהמביאו והיה נאנס חייב מפני שהוליכו במקום סכנה. והוא חייב לשמור עד שיחזירם לו במקום ישוב כמו שקיבלם ממנו. תוס'.

170 ומדוע המשנה קוראת לו שלוחו. רש"י. התוס' מפרשים אם המשאיל לא ידע שהוא שלוחו של השואל כיצד המשאיל מסר לו. תוס'.

שעשאו בעדים, שרק אם הנגזל עשאו שליח הוא שליח ולא אם הגזלן עשאו.

ומשנתנו שהעמדנו בה את שליח בית דין, אפילו כשעשאו גזלן ולא הנגזל, חולקת על התנא של הברייתא. ששנינו, רבי שמעון בן אלעזר אומר, שליח בית דין שעשאו נגזל ולא עשאו גזלן, או עשאו גזלן ושלח הלה ונטל את שלו מידו של השליח, הגזלן פטור מאונס הדרך. אבל אם הגזלן נתן לשליח בית דין ולא הגיע לידי הנגזל, הגזלן חייב באונס הדרך.

ואמרת הגמרא, שרבי יוחנן ורבי אלעזר אמרו שניהם, ששליח שעשאו בעדים הוא שליח. ואם נקשה ממשנתנו שאומרת לא יתן לשלוחו, יש לומר שהמשנה מדברת כשאמר לו יש לי מעות אצל פלוני והוא לא שלח לי אותם, לך הראה לפניו שיתן לך עבורי. או כמו שאמר רב חסדא בשכירו ולקיסו.

אמר רב יהודה א' בשם שמואל אין שליח ובידו סימנים ואגרת חתומה בחותמו¹⁷¹, ואמר לו 'לך אליו ויתן לך את מעותי שמופקדים בידו', לא יתן לו הלוח את המעות. ורבי יוחנן אמר, אם עדים חתומים עליה משלחים¹⁷².

ולשמואל תקנתו כמו במעשה של רב יוסף בר חמא שהיה חייב לרבי אבא משלחים בדיוקני אפיילו אם חתומים עדים,

כיצד ניתן לגבות מהחייב על ידי שליח? מבארת הגמרא, שיש לעשות כמו במעשה ברב יוסף בר חמא, שהיה חייב מעות לרבי אבא. ורבי אבא אמר לרב ספרא, שכשילך לשם יביא לו את המעות. וכשבא לשם, שאל רבא בנו, האם רבי אבא כתב לך התקבלתי את המעות בקבלתו של רב ספרא? וכשאמר לו לא, אמר לרב ספרא שילך לרבי אבא ויכתוב זאת. ואחר כך אמר לו רבא, שגם אם רבי אבא יכתוב התקבלתי, לא יתן לרב ספרא את הכסף. מפני שרבי אבא היה זקן, ושמא הוא ימות לפני שרב ספרא ימסור לו את הכסף, ושליחותו בטלה. ואם המעות יאנסו בדרך, היתומים ישובו ויתבעו מהם את המעות. שאל רב ספרא, ומה יעשה? אמר לו רבא, שילך ויקנה מרבי אבא את המעות בקנין 'אגב קרקע' ורב ספרא יבוא ויכתוב לרב יוסף בר חמא 'התקבלתי'. כמו המעשה ברב פפא, שהיו חייבים לו בי חוזאה שנים עשר אלף זוז, והקנה אותם לרב שמואל בר אבא אגב הסף של ביתו¹⁷³. וכשבא והביא לו את המעות, רב פפא שמח מאד ויצא לקראתו

171 אפילו אם עדים מעידים שהיא החותמת שלו. אבל אם העדים מעידים שאמר לו לשלוח על ידו משלחים את המעות. מפני שסומכים רק על חתימות מוכרות של החכמים שפקיעי. ולפי מה שהתוס' פירשו לעיל אפ' כתב בכתב ידו שימסור לידי וחתם אינו מועיל אם לא אמר זאת בפניו. תוס'.

172 לרבי יוחנן משלחים אפ' בלא דיוקני בשליח שעשאו בעדים. והחידוש כאן הוא שבשליח בלא עדים לא משלחים אפילו בדיוקני. ונראה שהלכה כר"ח ששליח שעשאו בעדים הוא שליח שר"י ור"א סוברים כמותו. ואפ' ששמואל סובר כרבה הלכה כר"י כנגד רב וכן כנגד שמואל. תוס'.

173 שהוא מחובר ודינו כקרקע, או לפירוש אחר אגב סופו, קצתו של הבית. רש"י. ומה שכותבים בהרשאה והקניתי ד' אמות הוא לאו דוקא. ומה שכותבים כך אפ' שאין לו קרקע י"מ משום הודאת בע"ד. תוס'.

עד המקום ששמו 'תואך'!

מהמשנה נראה שהחומש הוא מדייקת הגמרא, ממה שהמשנה צריכה לומר שאם נתן לו את הקרן ולא את החומש אין צריך לילך אחריו, נראה שהחומש הוא ממון, ואם הוא מת היורשים משלמים אותו. וכן נלמד ממה ששנינו, נתן את הקרן ונשבע על החומש, הרי מוסיף חומש על חומש, מפני שהחומש הוא ממון שכפר בו. וכן שנינו בברייתא, הגזול את חברו ונשבע לו ומת, יורשין משלמים קרן וחומש, ופטורים מן האשם שהרי מתו בעליו. ואם הפרישו מחייו היה רועה, ואם לא הפרישו פטור, שהרי האשם אינו ממון אלא כפרה ואין כפרה למתים¹⁷⁴.

"אשר גזל" ו"אשר עשק" אינו מוסיף חומש שואלת הגמרא, האם היורשים חייבים לשלם על גזל אביו אפ' כשאביו או הוא נשבע את החומש שאביהם התחייב, הרי שנינו בברייתא, ממה שנאמר: "אֲשֶׁר גָּזַל", לומדים שעל גזילו הוא מוסיף חומש ולא על גזל אביו. ועדיין אני אומר, אימתי אינו משלם חומש על גזל אביו, בזמן שלא נשבע לא הוא ולא אביו. נשבע אביו ולא הוא, הוא ולא אביו מנין שאינו מוסיף חומש? תלמוד לומר: "אֲשֶׁר גָּזַל" ו"אֲשֶׁר עָשָׂק" והוא לא גזל ולא עשק. ומכאן שאם אביו גזל ונשבע, הבן אינו משלם את החומש? אמר רב נחמן, כשהודה אביו בחייו אחרי שנשבע והתחייב בחומש היורשים משלמים את החומש. והברייתא בתורת כהנים שאומרת שהבן אינו משלם חומש על גזל אביו, מדברת כשאביו לא הודה. מנין שאם לא נשבע לא הוא שואלת הגמרא, אם אביו לא הודה, הבן אינו משלם ולא אביו משלם קרן. והרי הברייתא שואלת מנין לומדים שהבן אינו משלם את החומש, אבל הוא משלם את הקרן? ועוד קשה, ששנינו בברייתא, ועדיין אני אומר אימתי הוא משלם קרן על גזל אביו? בזמן שנשבע הוא ואביו. אבל אם נשבע אביו ולא הוא, הוא ולא אביו, לא הוא ולא אביו מנין? תלמוד לומר גזילה ועושק אבידה ופקדון, יש תלמוד. ישב רב הונא ואמר שמועה זו. אמר לו רבה בנו, האם הכוונה במה שאמר 'יש תלמוד', לומדים מריבוי הכתוב שהתנא מביא שהבן חייב לשלם. או שאמר 'ישתלמו', הבן חייב לשלם מסברא? אמר לו, אמרתי שניתן ללמוד זאת מהריבוי של המקראות. ואומרת הגמרא שמה שרב נחמן אמר שהברייתא אומרת הכתוב מיעט מחומש וחייב בקרן הוא בלא הודה, הוא כשלא הודה אביו והודה בנו.

כשהאב השאיר קרקע הבן שנשבע והודה חייב קרן ואינו חייב חומש שואלת הגמרא, מדוע הבן אינו חייב על השבועה וההודאה שלו? מתרצת הגמרא, מפני שאין הגזילה קיימת. שואלת הגמרא, אם כן אינו משלם אפילו קרן? עונה הגמרא. שיש אחריות

נכסים, כשאביהם הוריש להם קרקע. ושנינו לקמן שאם אביהם השאיר להם אחריות נכסים, חייבים לשלם מפני כבוד אביהם. שואלת הגמרא, גם אם אביהם השאיר להם קרקע, הרי החוב הוא מלוה על פה שאינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות¹⁷⁵? אומרת הגמרא, מדובר כשעמד בדין¹⁷⁶. שואלת הגמרא, אם עמד בדין מדוע אינו משלם גם את החומש? אלא אמר רב הונא בנו של רבי יהושע, שאם האב השאיר קרקע היורשים משלמים קרן ולא חומש, לפי שאין משלמים חומש על כפירת שיעבוד קרקעות. כיון שחויב החומש הוא על השבועה נשבע והרי הבן שנשבע כפר בשעבוד קרקעות, ואין נשבעים על הקרקעות. רבא אמר, מדובר כשהגזילה קיימת. אלא שאביו הפקיד ארגז שיש בו גם ממונו וגם הגזילה בידי אחרים, והבן לא ידע מכך ונשבע שהגזילה אינה בידי בטעות. והבן אינו חייב חומש, מפני שהוא נשבע באמת לפי דעתו. ושנינו שחייבים על זדון שבועה ועל שגגתה עם זדון הפקדון. אבל לא על שגגה כזו שלבו אנסו.

175 הקושיה היתה למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא וכאן משמע שגובים מהיורשים מדאורייתא. תוס'.

176 לפי רש"י לא גורסים וכי איכא אחריות נכסים וכו'. וגורסים רק אי הכי חומש נמי משלם. א"ר הונא וכו'.

